

NOVICE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v saboto 23. junija 1855.

List 50.

Besedica o spreminovanji žitne cene.

Žitna cena je zadnji čas sicer visoka, pa saj precej stanovitna — spreminja se zdaj le po malem, in če poskočuje in pada, se godi to bolj počasi. Prejšni čas — in tega je komaj 2 mesca — je pa cena od enega tedna do drugega se spreminovala za 12 do 16 odstotkov (procentov).

Ne bo tedaj napačno, ako skusimo razodeti saj en vzrok tega vednega omahovanja in spreminovanja žitne cene.

Naj imenitnejša naloga kmetijstva je: ljudstvo oskerbeti z živežem in sicer po ceni, ktera ni danes taka, jutri pa že spet druga. Prenizka cena kakor previsoka — obe ste občinstvu v škodo. Preniska cena tare kmetovavca, ki zemljo obdeluje in žito prideluje, ker ne skupi za svoj trud in stroške, česar potrebuje za svoj in svoje živine živež; če ne more živine rediti, ne more gnojiti; potem pa polje peša in pridelava se leto za letom manj. Ako k temu še pritise neugodno vreme, so nadloge tolikanj večje in dragina in lakota so gotovi nasledki. — Previsoka cena pa je nadloga vsim, ki si kupujejo vsakdanji kruh.

Da se tem nadlogam v okom pride, je neobhodno potrebno, da se vé: kaj in koliko potrebuje ljudstvo, in koliko in s čim si samo pomagati zamore. Če se ne vé: koliko se je doma pridelalo in koliko se bo iz ptujih krajev žita potrebovalo, ne more ne kmetovavec, ki žito prideluje, ne tergovec, ki z žitom kupčuje, ne vlada, ki ima čuti nad občinim blagrom svojih ljudstev, prave cene razsoditi, in če po žetvi precej žita na sejm pride in se letina za „dobro“ razglasi, ga tlači ta glas pod pravično ceno, dokler se ljudem oči ne odprejo in ne spregledajo, da pridelk vendar ni tolikšen, kakor se je izperva mislil. — Še huje je pa vse to, ako slaba letina nastopi. Ker se to ni kake dve leti pred zvedilo, pride ljudem vselej nenadoma, hipoma, in tedaj že sam hrup, „da je letina slaba“, veliko škodo napravlja. Če se od drugih dežel sliši, da je letina tam slaba, in če tudi domači pridelk ni tolikšen, kolikoršnega so pričakovali, postane ljudstvo nečimerni družini enako, ki ob času obilnosti ni nobene zaloge prihranilo, — vidi tedaj zdaj, da ima vsaki dan živeža manj, in ne vé, kako deleč bo še pomanjkanje seglo. Zdaj je ljudstvo straha omamljeno, in prazni domači sejmi dervijo barantače v ptuje žitne kraje po žito, da se tako spet nova napaka naključí. Vsi polni se naložé zdaj magazini s ptujim žitom, da tarejo domači pridelk; manjše žitarje zadeva velika zguba, da pridejo na kant in zakaj? — vse zato, ker je sicer žita potreba, pa nobena živa duša ne vé — koliko? Druga nadloga je pa ta, da tudi žitni tergovci tega ne vejo, in če so že poprej večkrat pri žitu zgubili, si ne upajo zdaj, ptujega žita nakupiti, kakor bi treba bilo, in tako tisti, ki ga ravno imajo, ženejo ceno neznano visoko — in vse to pride spet odtod, ker se ne vé: koliko se ga bo potrebovalo, da ga bo dosti, pomanjkanje odverniti.

Iz tega je lahko posneti, da je pred vsem potreba, da se ob pravem času zvé: kolikšni so vsakoletni pridelki, ali bo domačega žita za potrebo dosti ali ga bo pomanjkovalo in koliko po primeri? V jeseni še le to zvediti, bi bilo pa prepozno pomanjkanju ob pravem času v okom priti *).

Nekaj od koristnega drevja.

6. Dren.

Dren (Kornelkirschbaum) raste kot velik germ ali majhno drevo 20 do 25 čevljev na kviško. Cveté med germovjem najpervi, včasih že konec februarja; rumene cvetlice v drobnih kepicah vkup tiče, ter pozneje zapušajo majhen lep rudeč sad, ki ima pa terdo košico.

Dren raste skorej povsod, po Nemškem in Slovenskem v gojzdi in hostah sam po sebi. Umni vertnarji so ga tudi požlahnili, ter drevesca boljšega sadu po takem izredili. Navadno se dren po semenu množi, raste sila počasi, doseže pa veliko starost. (Pripoveduje se, da na Francozkom v gojzdu blizu grada Montmorency stoji neko drenovo drevo, ktero cenijo več kot 1000 let staro!)

Drenovina starega drevja je znotraj rujava, zvonaj bela pa tanko rumena. Neizrečeno terda je, tedaj se dá likati. Delajo iz nje kline, kolesne prečke, zagojzde, vretena, tudi obroče in kôle, ki imajo dolgo terpeti. Prav ugodna je tudi kurjavi: kajti vročino pa žerjavico močnejšo daje od bukve, gabra, jesena. Skorja je stežuča, ter je včasih zdravilo. Sad je tega germa — drenjine ali drenule — dozori na jesen; je kislato in ogavno, tedaj ga le na kmetih jedó. Nekdanji Rimljani so drenule rabili v prešičjo hrano, kar še dan današnji Lahi delajo. Po nekterih krajih napravljajo iz drenul tudi žganje, kteremu pravijo drenovec.

7. Leska.

Leska je visok germ, ki nahaja se po celi Evropi v nizkih hostah in živicah. Raste naglo, ter ga je osekavati lahko. Ni ravno vgoden, da bi ga po gojzdi redili ljudje; na sadiščih in vertih obnaša se pa dobro. Les njegov je le redkokrat tako močan, da bi služil za bolj važno orodje. Leskovina je namreč mehka, gibka, belorudečkasta in precej jednakega zerna, pa se ne dá gladiti. Rabijo jo za obroče, kole, kolkove, skatljice, vitre za košare in jerbase; njen ogel je prav lahek, ter služi za pripravljanje smodnika.

Leševje terpi le 40 do 50 let, ima pa dobro lastnost, da veliko koreninskih izrastlikov poganja. Lešnjiki so sploh znani pa prijetni sad njih; iz njih tlačijo tudi neko sladkomilo olje, ktero polehča persne in druge težave. Leskova šiba je pri reji otrok včasih potrebna, kar tudi je sploh znano.

Gledé zemljišča leska ni ravno hotljiva, vendar ljubi bolj lahke pa krepke tla; mraz in vročino lahko

*) Nadjati se smemo, da bo vis. ministerstvo zanesljivo iz vsih dežel našega cesarstva zvedilo stan pridelkov, in da bo to po časniku „Wien. Zeit.“ naznanilo, kar bojo potem „Novice“ brez pomude svojim bralcem vediti dale. Vred.